ALOYSII VALENTI

AB INTIMO PONTIFICIO CUBICULO

IN FUNERE JOANNIS V.

LUSITANIAE REGIS FIDELISSIMI

ORATIO

HABITA IN SACELLO QUIRINALI IV. ID. NOV.

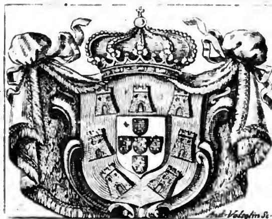
CORAM

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

BENEDICTO XIV.

PONT. OPT. MAX.

ROMAE

ANNO JUBILAEI MDCCL.

EXCUDEBANT NICOLAUS, ET MARCUS PALEARINI

SUPERIORUM FACULTATE.

JOSEPHO
LUSITANORUM ATQUE ALGARBIORUM
REGI FIDELISSIMO.

ALOYSIUS VALENTI
D. N. M. Q. E.

ALE ſane ageretur cum praeclariſſimis viris , ſi ; ut patrimonium , ita omni patrimonio praeſtantiorem glo-riam rerum geſtarum filiis relinquere

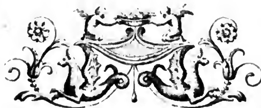
ſuis non poſſent. Carerent enim fructu laborum ſuorum, qui a parentibus in ornandis liberis propter quendam naturae ſenſum maximus omnium ſuaviſſimuſque percipitur. Sed manat ad poſteros paterni ſplendor nominis, manant exempla, & quaſi ſemina virtutum; neque Tu, JOSEPHE Rex, a Patre tuo ſolum Regni iſtius florentiſſimi, ſed ampliſſimae gloriae haereditatem accepiſti, quam per Te ipſum quotidie fieri auctiorem Luſitani jam ſentiunt, & longinqui audiunt atque obſtupeſcunt. Quapropter laudationem funebrem JOANNIS V. Regis, clariſſimi Patris tui, dudum a me coram Pontifice Maximo, Eminentiſſimiſque Patribus habitam, dum in Pontificio Sacello ſolemne eidem funus fieret, & nunc in manus hominum prodeuntem ad Majeſtatem tuam cum defero, illud defero, quod, vel ſine hac nuncupatione

tione mea, ad Te unum, quodam veluti haereditario jure pertinere videatur. Habes in eadem oratione non illas quidem pro dignitate expressas, sed leviter adumbratas laudes unius Religionis, quæ tanta in Patre tuo ac tam mirabilis fuit, ut, non qui eam praedicet, assentator, sed qui non magnopere praedicet, aut impius, aut malevolus existimari possit. Fuerunt in eo permulta alia virtutum ornamenta dignissima sane quae commendentur memoriæ hominum sempiternae. Quis enim singularem ejus in explicandis negotiis prudentiam? Quis in privatis moderationem, in publicis splendorem? Quis in Belli Pacisque artibus exploratam ingenii solertiam? Quis aequitatem, ac sapientiam incredibilem ignorat? Cui inaudita est magnitudo quaedam, & quasi animi exaggeratio, a qua nihil humile, nihil obscurum, nihil non amplum atque excel-

excelſum proficiſcebatur? Sed hujuſmodi rerum commemoratio multiplex & copioſa non erat illius nec temporis nec loci. Quanquam ſi recte judicare velimus ab uno illo laudis genere, quod totam rapuit, & quodammodo abſorbuit orationem meam, reliquae illius laudes omnes profluxerunt; neque Chriſtiano Principi, hoc praeſertim tempore, niſi tuendae atque exornandae Religionis alius eſt curſus ad Gloriam.

Caetera enim habent fortaſſe quandam ſpeciem gloriae vulgi opinione excitatam; at veram, ſolidam, ſempiternam gloriam non habent. Hoc tu idem ſentis & praeſtas, JOSEPHE Rex, egregius imitator Patris, Majorumque tuorum. Perlatum eſt enim ad nos, atque in ore & ſermone omnium percrebuit, quam praeclara regnandi initia, & fundamenta poſueris, unde maxime ad domeſticam gloriam cumulandam niteris.

ris . Sed illa praeſertim mirum in modum celebratur tua ſingularis adverſus omnes humanitas, ac pene incredibilis clementia, qua ego fretus id, quodcunque eſt, operae, ac lucubrationis meae Auguſto Majeſtatis tuae nomini conſecrare non dubitavi. Hoc igitur ſumma abs Te obſervantia ſummiſque precibus peto, ut hanc Orationem, qualiſcunque ea tandem eſt, & me ipſum, tua illuſtri ac regia clientela ampliſſimoque patrocinio non indignum exiſtimes. Quod ſi aſſequar, ut benignitas mihi tua pollicetur, ſatis magnum videbor cepiſſe fructum laboris ac induſtriae meae.

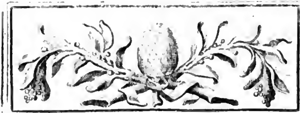
IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magist. Sacri Palatii Apostolici.

F. M. De Rubeis Arch. Tharf. Vicesg.

IMPRIMATUR,

Fr. Joseph Augustinus Orsi Sac. Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.

NEMINI video eſſe dubium, BEATISSIME PATER, quin antiquiſſima conſuetudo laudandi Chriſtianos Reges, dum haec illis juſta funeris perſolvuntur, aptum quoddam orationis genus deſideret, non illud quidem profano cultu exornatum, & in quaſcunque laudes diffuſum, ſed grave, ſincerum, plenum religionis, plenum veritatis, atque ejuſmodi, ut ab hac tanta loci, temporis, perſonarum dignitate atque amplitudine non abhorreat. Dicendum eſt enim ex hoc loco omnium ad agendum ſanctiſſimo, & prope Aram ipſius Dei, cui eodem tempore maxima caeremonia Sacrum fit pro ſalute illius ſempiterna, de quo ſermo eſt; & apud Te dicendum, BEATISSIME PATER, qui haberis Divinae inter homines veritatis caput atque fons; & in hoc conſeſſu Patrum ampliſſimorum, qui momenta officiorum omnium non populari ratione, ſed Evangelii, rectiſſima quaſi trutina, expendunt. Quare opum ſplendor, generis antiquitas, potentia dominatus, Imperii propagatio, inſtructi exercitus, ornatae claſſes, praelia, victoriae, triumphi, hae laudes, quaecunque ſunt, quae certe cum barbaris Prin-

cipibus atque a noſtrae religionis gravitate abhorrentibus communes ſunt, dominentur in concione multitudinis imperitae, valeant ad famam atque admirationem vulgi; at in Chriſtiano Rege collaudando tacitae praetereantur, neque in hoc religionis, & ſapientiae ſacrarium admittantur. Quicquid pie, ſancte, religioſe geſtum eſt, id unum commemorandum ex hoc loco, atque ita commemorandum, non ut vana quaedam laudum oſtentatio, ſed ut Chriſtianae ſpei ſolatium optimum veriſſimumque habeat. At in quo nam hujuſmodi praedicationis argumentum opportunius eſſe poteſt, quam in JOANNE V. Luſitanorum atque Algarbiorum Rege Fideliſſimo, cui, tanto Reipublicae malo dudum erepto, ampliſſimum hodierno die, magniſque & immortalibus illius erga Romanam Eccleſiam meritis debitum funus perſolvitur? Mihi quidem totam ejus vitae rationem animo complectenti, ac multis praeclariſque rebus cognitam & ſpectatam ejuſdem religionem conſideranti apte in eum cadere videntur, quae pium olim Iſraelitarum Ducem Nehemiam vere de ſe praedicaſſe, divinis litteris traditum eſt. Hoc enim a Deo fidenter prolixeque precabatur, ut ne obliviſceretur, ſed meminiſſet in bonum, quicquid in domo Domini, & caeremoniis ejus, & in ordine Sacerdotali, & Levitico ſancte accurateque ſecerat. Videtis jam, ut arbitror, quam bene ad excitandam ſpem & pietatem veſtram hae laudes tanto Regi conveniant, quem domus Dei inſtauratorem, quem cuſtodem caeremoniarum, quem Ordinis Sacerdotalis defenſorem & amplificatorem veriſſime poſſumus appellare. Atque utinam quantum huic loco, tempori, perſonis accommodatum

eſt

eſt orationis meae argumentum, tantum digna eſſet argumento oratio, digna Chriſtiani Regis veriſſimis laudibus, digna auribus veſtris!

Etſi Religio, quae pio caſtoque praepotentis Dei cultu continetur, una ſit eademque univerſorum; tamen ſi externam ejus quaſi formam & ſpeciem conſideremus, facile quidem certe intelligemus, non eandem in privatis hominibus atque in magnis Principibus eſſe oportere. In illis enim latere quodammodo atque ad obſcurum & tacitum quendam animi cultum referri unice poteſt; at in his, qui in excelſo loco poſiti ad reliquorum exemplum diligentius obſervantur, prodeat in publicum neceſſe eſt, majoremque ſplendorem obtineat dignitatis ſuae. Quare cum de JOANNIS Religione diſputo, illam dico, quae ſplendida, quae magnifica, quae vere regia dici poteſt. Atque illud etiam contendo, nunquam hanc potuiſſe talem ac tantam exiſtere, niſi altioribus quibuſdam ſolidae atque intimae pietatis radicibus niteretur; praeſertim cum nihil fictum, nihil ſimulatum cum omnibus in rebus, tum maxime in Religione poſſit eſſe diuturnum. At quartus annus eſt & quadrageſimus, ex quo tempore JOANNES regnavit, atque ita regnavit, ut jam non ſua, ſed unius Religionis cauſſa regnaſſe videatur. Quid enim univerſo hoc tempore omnis ejus actio, ratio, cogitatio, tota denique vita fuit aliud, quam conſtans, perpetua, illuſtris exornandae Religionis voluntas? In quo evigilaverunt curae illius magnae atque aſſiduae, quo divitias, opes, autoritatem regiam contulit, niſi ut magnificentiam Templorum, ſplendorem Caeremoniarum, Sacerdotum commoda atque autoritatem augeret?

Atque ut a Templis ornamentiſque Templorum incipiam, quam praeclara mihi, quam magnifica laudatio oſtenditur. Illud meminiſſe JOANNES videbatur, quod Rex poſt homines natos ſanctiſſimus David de nobili Hieroſolymitano Templo aedificando cogitans, ſecum olim locutus dicitur: Mene diverſari in domo lauta atque perampla? Mene habere veſtibula ornatiſſima, tecta laqueata, pavimenta marmorea, thalamos, porticus, hortos, plena elegantiae ac dignitatis omnia; Arcam vero Domini relinqui in ſordibus obſcuri atque anguſti loci? Indigna ſane res, neque ullo modo ferenda. Quicquid mihi regalis eſt opulentiae, quicquid auri, argenti, divitiarum, totum hoc, quodcunque eſt, quod a ſummo bonorum omnium largitore Deo eſt, id ego ad aedificandum Templum illius ſanctum atque auguſtum deferam. Id cogitavit David; atque hoc idem JOANNES Rex & cogitavit, & fecit. Dici non poteſt, quot ille Templa reſarcienda, adornanda, e fundamentis extruenda atque aedificanda curaverit. Quae Provinciae ſunt, quae Oppida, quae Civitates non in Luſitania ſolum, ſed in extremis Indiarum Regnis (quae in Luſitanorum Regum poteſtate ac ditione ſunt) ubi non multa extent regiae illius munificentiae atque religionis veſtigia? Erant in latiſſimo Braſiliæ Regno novi quidam Epiſcopatus conſtituendi, maximo cum illorum Populorum commodo ac bono. Ille graviſſimus autor ad inſtituendam, diligentiſſimus hortator ad promovendam, liberaliſſimus adjutor ad rem perficiendam fuit. Ille Romani Pontificis in tam difficili negotio jus, autoritatemque imploravit. Ille Belamenſem, ille Mariannenſem, ille Sancti Pauli Epiſcopatus fundavit, per-

perhonorificis Episcopo cuique stipendiis ex Ærario regio attributis. Ille in ipsa Sancti Pauli Dioecesi sacram Ædem primariam a solo aedificavit. Ille Maphrae Templum, totum ex descriptione celeberrimi hujus, quod Romae Sancto Petro dicatum admiramur, posuit, auxit, perfecit. Intelligitis permulta a me dici brevius, quam rerum magnitudo & copia postulare videatur. Sed vestrae sapientiae est, tacita cogitatione colligere, quid immensa haec aedificatio Templorum valeat. Adde amplissima Sacerdotia: adde censum dotemque perpetuam: adde multam supellectilem atque omne genus ornamentorum.

Et ornamenta quidem plurima plurimique pretii quid ego hic commemorem? Completi sunt adhuc oculi animique vestri aspectu jucundissimo rerum pulcherrimarum, quas Romae, in hoc ipso magnificentissimo Religionis domicilio, infinito sumtu, ad miram artis elegantiam fieri curavit. Vos Candelabra ex auro & argento affabre facta: vos Thuribula, Acerras, Lychnos pensiles, Calices, Cruces, & sacrorum quicquid est Vestimentorum mirabili opere atque splendore perfectum aspexistis. Nam Sacellum illud marmoreum elegantissime constructum, antequam Roma in Lusitaniam usque navibus deportaretur, nemo fuit quin cupide studioseque viseret, neque tamen visendo satiari posset. Opus sane memorabile ac dignum tanto Rege, dignum ingenio Artificum Romanorum, atque illo maximo totius conventu ac plausu Civitatis.

Neque vero splendidae hujus Religionis monumenta pauca illa aut rara, sed innumerabilia & prope continua fuerunt, vix ut eorum iniri ratio atque

ad

ad nos pervenire memoria possit. Quae quidem tam multa tamque magna perfecisse, Lusitanae opulentiae; cogitasse autem singularis, ac omni laude dignissimae Religionis fuit. An si tot tantaeque ex novo illo Orbe terrarum exportatae divitiae in Theatra, in Arcus, in Regales lautiores Ædes extruendas, si in venationes sumtuosas, si in exercitus, si in classes ad perniciem hominum comparandas abiissent; haberet JOANNES magnificentiae suae admiratores & praecones plurimos: quod autem Divino quodam consilio, ac sapientia praeditus ingentes thesauros non ambitioni, non avaritiae, sed instrumenta praestiterit religioni atque virtuti, non erit multis verissimisque laudibus condecorandus? At vero neque Constantinum illum magnum, neque Theodosios, neque maximos Reges, ac Principes, quorum est litteris celebrata Religio, aliam ob caussam tanta in laude positos videmus, nisi quod munificentiam suam regiam ad cultum DEI OPT. MAX. augendum exornandumque transtulerunt. Erat, erat hoc piae liberalitatis decus ex antiquis annalium monumentis repetendum, nisi JOANNES Rex perfecisset, ut illud jam non memoria, sed oculis prope nostris contueremur.

Et quoniam perbelle accidit, ut Theodosiorum mentionem facerem, quanta est JOANNI cum Juniore praesertim Theodosio in hoc laudis genere, & quam gloriosa similitudo! Etenim alterum cum altero si conferamus, paria in utroque ornandae Ecclesiae studia, parem in sacris diligentiam, omnia denique religiosa utriusque cogitata, consilia, & facta prope eadem cognoscemus.

Sed hoc eximium certe ac singulare; quod sicut Theo-

Theodosius Byzantinam Ecclesiam ad illum honoris gradum extulit, qui a Romano proxime abesset, ita JOANNES Ulyssiponensi Ecclesiae majora Patriarchalis insignia dignitatis deferenda curavit. In quo tamen multo laudabilior JOANNES quam Theodosius fuit. Quod enim Graecus Imperator, vix non prohibente, id Rex noster optimus egit, non consentiente solum, sed honorificentissimum hac de re Diploma concedente Romano Pontifice, unde Ecclesiasticae quidquid est amplitudinis ac splendoris, dimanat. Itaque religionis gloriam debitae Christi Vicario obedientiae laude cumulavit. Quanquam haud scio, utrum Ulyssiponensis an Romanae Ecclesiae caussa gloriosum consilium illud suscepisse videri possit. Hoc scio, quod est utique verissimum, & nemini non cognitum atque perspectum, flagrasse hominem incredibili cupiditate hanc Orbis terrarum sanctissimam pulcherrimamque Civitatem visendi. Quod cum propter occupationem Regni non potuisset, haud falso dixerim, voluisse illum (quod amatores solent desiderio rerum carissimarum) in Ulyssiponensi ornatissima Ecclesia habere semper ob oculos positam Romanae hujus adumbratam imaginem, qua desiderium suum levius toleraret.

Atque hinc profectum arbitror, nihil ut sibi optatius, nihil jucundius accideret, quam ut suis in Templis sacra omnia fierent, non solum ritu atque instituto, sed apparatu ipso & magnificentia Romanorum.

Jam vero quanta in sanctissimis caeremoniis obeundis, & quam incredibili diligentia fuerit, etsi ad famam atque admirationem omnium manavit, tamen

men hoc loco ſilentio praeteriri non debet. Illa omittenda potius, quae in vulgari quadam & communi religionis laude poſita videntur. Fuiſſe neminem in adeundis Divinis Myſteriis majore aſſiduitate ac reverentia, diem fuiſſe nullum, quo die auguſtiſſimum atque immortale Sacrificium ad homines Deo conciliandos divinitus inſtitutum, praeſente ſe, fieri non curaverit. Haec, inquam, non praedicanda in tanto Principe, de cujus Religione video vos nova quaedam, incredibilia, inuſitata deſiderare. Sed quid magis inauditum, atque hac praeſertim aetate, quae ad intolerabile quoddam Divinarum rerum faſtidium delabitur, quid magis praeter conſuetudinem, quam ea autoritate, potentia, amplitudine Regem tantam habuiſſe peritiam caeremoniarum omnium, ut, ſi quid in iis vel diſſolute, vel negligenter admiſſum fuiſſet, ſtatim aſpectu ipſo & voce etiam atque imperio reprehenderet? Illuſtre ſane atque admirandum religionis exemplum quo viſa ſunt renovari heroica illa tempora, cum Reges qui erant, iidem & ſummi Sacerdotes eſſent. Quare nolite dubitare, quin in Luſitanis Templis ſacra quaeque fierent ita caſte, rite, pie, ſancte, auguſte, ut admonerentur homines magnam in illis vim, magnumque numen contineri.

Sed tantum JOANNIS in Divinis caeremoniis ſtudium diligentiamque dum laudo atque demiror, erunt fortaſſe qui improbent atque contemnant. Hoc praedicationis genere laudari Regem non ſolere: perparvi ac jejuni animi fuiſſe in tanta Regni procuratione levia haec & exigua conſectari. Quaſi vero aut in pio Rege collaudando non ego veritatem quaeram, ſed ſermonem famamque popularem; aut illa

exigua

exigua videri possint, quibus Dei Optimi Maximi religio sancta atque augusta continetur. Sed in hujusmodi genus hominum apte quadrat responsum illud, quo Rex David temeritatem conjugis fregit sibi petulanter insultantis, propterea quod in triumphali illo Arcae Domini ingressu laetitia elatus saltavisset. *Ante Dominum*, inquit, *qui elegit me potius, quam Patrem tuum, & quam omnem domum ejus, vilior fiam, quam factus sum ..... & gloriosior apparebo*.

Possem eadem haec de JOANNE praedicare magnifice; sed vos potius, vos, inquam, viri Lusitani appello: vestram hic fidem imploro, atque ex vobis quaero, utrum JOANNIS religio valde diligens quicquam de publica regni administratione, ac felicitate detraxerit. Date vos praeclarum testimonium, qui pietate caeteros vicit, eum tamen in iis, quae ad officium boni Regis pertinent, nemini concessisse. Quin etiam vos intellexistis, ab una ipsa religione existere atque efflorescere justitiam, liberalitatem, comitatem, aliasque virtutes effundentes sese ad publicam utilitatem, & commune bonum. Ex hoc eodem fonte illa fluxerunt: patere faciles ad eundem aditus: liberas esse querimonias privatorum: nihil verbis, nihil re apertius ostendere, quam sibi omnium vestrum salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. Hinc mercaturae quaestuosiores invectae: viae undique stratae: fluminum & Tagi praesertim indocilis cursus ad publicam commoditatem deflexus: Gymnasia undique patefacta: Academiae excitatae: Juvenes bona spe atque ingenio praediti alias in Urbes, quasi ad mercaturam optimarum artium, regali impensa missi, ac, non inanes cum rediissent, annuis stipendiis cohonestati:

ſtati : Puellae ingenuae , ne in turpi egeſtate conſeneſcerent , honeſtiſſime collocatae . Hinc in re domeſtica quaeſita laus continentiae, in publica dignitatis ; & praeſertim ſuis in Legatis quos ad Reges & Principes eo ſplendore, cultu, ac ornatu mittebat, ut Luſitani Imperii amplitudini , ac magnificentiae conveniret . Quae quidem liberalis ſpecies publicae majeſtatis poſita in oculis exterorum non habet inanem quandam oſtentationem, ſed recte intelligentium judicio habet gratiae plurimum, nec parum autoritatis. Hinc ſupplicum miſereri : benemerentibus cumulatiorem gratiam referre : animadvertere in malos & nocentes : fidei ſummam rationem habere : curare, nequis eorum, quibus ſuorum conſiliorum miniſtris utebatur, aut pretio, aut metu, aut gratia a bono & aequo deduceretur. Non finitimis moleſtum, non peregrinis inhoſpitalem eſſe , non plebem tanquam abjectiſſimam pecudem tractare duriter atque inhumaniter: nihil injuſte, nihil impie facere, nihil potentia non ferenda . Quae alia bene & feliciter regnandi ratio eſt, niſi haec eſt ? Nam quod foediſſimi illius belli flamma , qua totam fere Europam conflagraſſe vidimus , & vero etiam heu ſenſimus, ad vos non modo non pervaſerit , ſed ne aſpirarit quidem ; id ego non caſu , non natura loci , non inertia , ſed ratione , ſed conſilio , ſed rectiſſimo religionis ſenſu factum dico . Non enim ignoratis quot ille ampliſſimis praemiis, & proferendi Imperii pollicitationibus ad ſocietatem belli vocatus ſit . Cujus tamen fertur reſponſum illud omnium ſermone & fama celebratum : Quod regnum ſibi liberaliter conceſſiſſet Deus, iis eſſe finibus contentum : nolle ſe im-

immiſceri iis bellis, quae pro religione cum ſuſcepta non ſint, victoribus aeque ac victis accidunt calamitoſa. Praeclara vox magnae index moderationis animi, & Chriſtianae pietatis teſtis. An ſi ipſa per ſe Religio loqui poſſet, putatis vocem aliam miſſuram, quae magis ſanctiſſimae Chriſti diſciplinae atque inſtitutis conveniret? Quid ſi Religio armis dimicare jubeat, & ad bellum vocet pro Chriſtianae Reipublicae ſalute juſtum, neceſſarium, glorioſum? Adeſt prompto atque erecto animo JOANNES Rex, & memor dignitatis ſuae, memor rerum a Majoribus geſtarum, CLEMENTIS XI. tum maxime ad Chriſtianae Reipublicae defenſionem excubantis voci obtemperans, in tetro illo Corcyrenſi bello & periculoſo claſſem omnium inſtructiſſimam ornatiſſimamque ſubmittit. Cujus adventu Corcyram, noſtrae propugnaculum libertatis, obſidione ſolutam, Italiam vero & hanc Urbem ipſam periculo liberatam vidimus. Eadem hortante Religione, atque, ut ita dicam, canente claſſicum, arma ſuſcepit adverſus ejuſdem hoſtes teterrimos, & Goam pene labentem ab interitu vindicavit. Audiſtis jam Braſilienſes, audiſtis Tingitanos populos nefario adverſus Catholicam Fidem odio concitatos. Hos ille aut ita ſubegit, vix ut extent, aut ita domuit, ut quieſcant, aut ita pacavit, ut ſua (quid ſuam dico?) ut Religionis ipſius victoria laetentur. Haec trophaea ſunt Chriſtiani Principis omnium pulcherrima, quae vel ex hoc loco veriſſime collaudari & poſſunt & debent.

Veniant nunc nimiae JOANNIS religionis reprehenſores, & vel ipſi judicent, utrum e re magis publica ſit, habere Principem ſuperbia dominatus

ita

ita extollentem animos, ut Divina humanaque omnia contemnat, an ſanctiſſimis caeremoniis deditum, addictum, obſtrictum, & pie Regis Regum vim majeſtatemque pertimeſcentem. Quam volunt egregia atque inſignia documenta conquirant. Excutiant commentarios veterum ac recentiorum omnes, qui de optima regnandi ratione conſcripſerunt. Hanc eſſe civilis Prudentiae ſummam & caput, hanc veram, ſimplicem, & directam bene beateque regnandi viam invenient, ſi qui Reipublicae praeeſt maxime omnium Dei cultum & puram religionem tuendam ornandamque ſuſcipiat. Nam ſi qui ſunt in tanta opinionum pravitate, politici non re ſed nomine, qui publicum bonum a Religionis bono disjungunt, ii quidem fundamenta convellunt humanae ſocietatis, vitaeque communis; atque iidem etiam ſatis perſpicuo documento refelluntur JOANNIS Regis pii, & feliciſſimi; cujus diuturnum Regnum opibus firmum, divitiis opulentum, gloria amplum, virtute honeſtum qui videt, ſanctiſſimae religionis vim atque effectum videt. Etenim jam non vereor dicere, maximam ac ſingularem curam, in qua JOANNES verſatus eſt, Divinos ritus caeremoniaſque retinendi, mutua quadam ipſius Dei cura de illius Regni commodis ac tranquillitate fuiſſe remuneratam; praeſertim cum Deum propitium placatumque redderent continuae preces obſecrationeſque ſacerdotum, erga quos mira fuit Regis noſtri pietas atque reverentia.

Hoc enim tertium reliquum eſt, de quo breviſſime diſputem, & quod eſt, mea quidem opinione, maximum in maximis Regibus, germanae ac ſolidae pietatis argumentum. Nam quo alios homines reli-

religionis caussa verearis atque observes, comprimenda est immanis quaedam superbia naturae, quae hominibus inesse solet, quanto vero magis iis, qui rerum omnium cum potiantur, sese quasi supra humanam conditionem positos timeri ab omnibus & coli vident. At JOANNES nihil de sua potentia, nihil de majestate dominatus detractum existimavit, si amplificaret dignitatem & commoda Ministrorum Dei, cui communem etiam Regibus conditionem serviendi non recusabat. Neque audiendos unquam censuit qui sacerdotum ordinem fere semper in invidiam vocant, quo impune & Christianam pietatem convellant, & Rempublicam perturbent. At testes sunt cujusvis gradus sacerdotes, quos ille maxime honoratos esse voluit. Testes religiosae cujusque Familiae alumni, erga quod genus hominum sunt in oculis, sunt in auribus omnium regiae liberalitatis atque humanitatis monumenta.

At vero erga Romanum Pontificem, quem Religionis, & Sacrorum omnium Principem in terris divinitus constitutum intelligebat, quanta & quam non obscura Regis veneratio fuerit, cum multis in rebus, tum maxime in excipiendo Legato Pontificio, qui ad Sinensium usque Regnum missus fuit, declaratum est. Cui cum omnia advenienti, & apud se commoranti honoris officia praestitisset, Navem praeterea bene ornatam dedit, qua iter pergens suum Legationem obiret cum dignitate. Sed quid ego de singulari hominis erga Romanum Pontificem voluntate, & observantia loquor Te coram, Te, inquam, BENEDICTE PONTIFEX, qui si aliusquisquam, potes unus omnium optimus & gravissimus esse testis? Te enim tanquam verum Parentem suum dilexit unice,

Te

Te coluit impense, Te praecipuo quodam amicitiae genere complexus est. Tuam ille semper voluntatem pro lege, pro mandatis consilia, decreta pro oraculis excepit. Possem ego permultos nominare, in quos homines licet peregrinos beneficentiam suam Regiam contulit, non alio nomine quam vel levissimae commendationis tuae. Quid? quod eam praecipuam curam suscipere visus est, ut perinde ac ipse, ita nemo Princeps non esset erga Te optime animatus, quo mutua illa & ad Christianae Reipublicae felicitatem necessaria Sacerdotii & Imperii conjunctio nulla unquam re labefactari convellique posset. Id ut perficeret nullam operam, laborem, diligentiamque recusavit. Nam si quid tale incideret vel obscurum, vel suspiciosum, quod offensionem afferre aliquam posset; statim ille & sponte sua interponere sese, mittere litteras diligentissime conscriptas, mittere homines usu rerum gerendarum & prudentia praestantissimos, qui evellerent initia dissensionum, spargerent semina concordiae; curare denique ut si qua emersisset abalienati animi opinio, ea novo quodam majoris benevolentiae argumento obrueretur. Et miramur nulla amoris, nulla benignitatis officia ab amantissimo Patre erga obsequentem Filium posse proficisci, quae non abs Te, PATER SANCTISSIME, erga optimum Regem profecta sint? Hoc illi testantur Ecclesiastica eruditione ac doctrina libri tui ornatissimi, quos propterea ipse Rex elegantius describendos edendosque curavit. Hoc illae declarant Epistolae tuae erga eum benevolentiae indices, & illa praesertim pulcherrima, qua recens accuratissimum Martyrologium non alteri quam JOANNI

Regi

Regi inscriptum voluisti: ut quandiu monumentis ingenii tui habebitur honos, qui erit utique sempiternus, tandiu celebretur mutua haec, atque illustris conjunctio animorum vestrorum. Nam quid dicam de perhonorifica FIDELISSIMI appellatione qua illum Regum Lusitanorum omnium primum condecorasti? Fuit hoc Tibi sane jucundum, tanto Regi dare debitae laudis praemium, quod esset & summae illius erga Religionem fidei, & tuae erga illum voluntatis testimonium sempiternum. Fuit JOANNI gloriosum a tam laudato Pontifice ea insignia laudis accepisse, quae tantam praeferrent autoritatem, amoris ac judicii tui. Neque posteris ipsis non erit valde utile ad imitationem exempli habere non tam generis & dignitatis quam multo praeclarius nomen religionis atque virtutis.

Sed me repente de hac tua erga tam pium Regem voluntate dicentem, & plura dicere parantem, in ipso Orationis cursu reprimit ac perturbat dolor, quem ex interitu illius magnum accepisti. Hem! Tuus ille benevolentia, studio, observantia filius: Ille Lusitanorum non Rex sed Parens: Ille sanctissimae Religionis defensor, custos, amplificator egregius atque immortalis occidit. O tristem sane ac miseram conditionem rerum humanarum! Sunt hae quidem justae dolendi caussae, at gaudendi aliae multo justiores. Et primum, quod alieno quidem Reipublicae semper, at certe opportuno sibi atque optatissimo tempore excessit e vita. Scimus enim per decem ipsos dies, qui supremum illius praecesserunt, ad exercitia, quae spiritualia vocantur, tota mente incubuisse; ut bene omnino de eo sperandum sit, quem in meditatione ipsa rerum

rerum divinarum beata mors interceperit. Quam ego mortis opportunitatem beneficii loco pono quo nullum majus homini dari possit a Deo; sic ut ejusdem interitus non lacrymis sed gratulatione, non misericordia sed benevolentia prosequendus esse videatur.

Accedit solatium aliud doloris maximum, scilicet lectissima soboles, & JOSEPH praesertim Lusitanorum atque Algarbiorum Rex Fidelissimus, quo superstite, ac tam bonis auspiciis capessente Rempublicam, non Lusitania Parentem suum, non Catholica Religio defensorem ac vindicem, non Tu, BEATISSIME PATER, obsequentissimum Filium amisisti. Haec quidem omnia leniunt ac mitigant dolorem nostrum, &, quod caput est, bene nos de sempiterna illius salute ac felicitate sperare jubent.

Quod si humanum aliquid ab eo alienum non fuit, si quid maculae ex hac contagione terrena contractum est, id omne ad eluendum expiandumque valeat apud misericordiarum Deum commemoratio rerum pulcherrimarum, quas in Templis aedificandis atque exornandis, quas in Caeremoniis obeundis magnifice, splendide, pie, diligenter fecit. Valeant castissimae preces obsecrationesque Sacerdotum, quorum ille dignitati mirabiliter favit, rationibus nunquam est adversatus. Valeat praesertim Sacrificium hoc solemne atque augustum, quod coram PONTIFICE MAXIMO, & in summorum Antistitum consessu, loco & ad petendum & ad impetrandum aptissimo, fit pro salute illius, ut ipse Deus Maximus atque Optimus, sicut olim Nehemiae illi Judaeorum Duci religiosissimo, ita JOANNI vertat in bonum quae fecit in Domo & Caeremoniis ejus, & in Ordine Sacerdotali & Levitico.

FINIS.